

EL FUTUR de l'ALIMENTACIÓ

Des d'aquestes pàgines, un missatge que anem repetint és el de prendre consciència del gran repte que té l'agricultura en les properes dues, tres dècades on té que fer front a un augment vertiginós de la demanda.

Aquest repte ha estat una constant en la nostra història: la tecnologia, les diferents revolucions en el camp, les noves tècniques de cultiu, la maquinària, el reg i les noves tècniques relacionades amb la biotecnologia ens han permès el que podríem anomenar el "miracle de la productivitat" que ha permès que amb cada generació el conjunt del sector hagi estat capaç de produir més amb menys. Malgrat tot, la fam és una amenaça constant en la història de les civilitzacions humanes, fins hi tot en les èpoques de més excedent i abundància. Ser conscients de la situació i dels riscos que podem assumir si no fem les coses bé, és la millor manera de minimitzar aquest risc.

El fet que en el gruix dels països desenvolupats no ens tinguem que preocupar pel menjar pot donar una falsa sensació de seguretat sobre un tema on hi ha riscos latents. Els canvis que ha patit el sector en els darrers anys són notables. Prenguem pel cas els EUA, la principal potència agrícola del món. Al 1900, dos de cada cinc treballadors ho feien en una explotació agrícola; ara només un de cada 50 està tre-

ballant en el sector agrícola. Durant aquest mateix temps la producció d'aliments al EUA s'ha multiplicat de manera exponencial.

Al mateix temps i, malgrat els grans avenços en els últims vint anys, encara hi ha molts països d'Àfrica on la fam segueix sent el principal problema. Països com Etiòpia, Moçambic o Zimbabwe (tots tres caracteritzats per institucions fallides i governs corruptes) depenen de les donacions d'aliments per fer front als problemes de fam i malnutrició de la població. Es calcula que encara avui, malgrat els avenços tècnics prop de 2 mil milions de 7,3 milions de persones del món no tenen prou per menjar. D'altra banda, el 2050, es preveu que la població total augmenti a gairebé 10 mil milions. Això, unit a l'augment de la demanda de carn, peix, llet i ous, que neix fruit de la prosperitat de molts països emergents, requereix el farratge addicional per a satisfer, i es necessitarà un 70% més d'aliments en 2050 que tota la producció del 2009. Es tracta d'una tasca difícil però no impossible (com ha demostrat la història) si fem les coses bé.

Una mirada de gran angular

Des dels temps de Thomas Malthus, del que ja s'han complert dos segles des de les seves advertències pessimistes sobre els "límits al creixement", que les seves advertències sobre l'excés de població s'han anat incomplint. En cada moment, els senyals dels neomalthusians, però, poden tenir el seu interès en el sentit que serveixen per localitzar possibles colls d'ampolla i punts d'estrès on tenim que, previsiblement centrar els recursos i la inversió. Darrerament les preocupacions del conjunt del sector agrícola es centren en l'estancament generalitzat en l'increment de la productivitat d'alguns cultius clau com el blat i l'arròs. D'alguna manera dóna la sensació que s'ha arribat a un altiplà, cert esgotament de les fons tradicionals de creixement de la productivitat (maquinària, fertilitzants), el que fa reflexionar sobre quines seran les fonts en el futur que faran possible incrementar els rendiments per poder satisfer aquesta demanda creixent.

Tanmateix, les limitacions físiques a les quals està sotmesa l'agricultura limiten també les opcions afegint pressió al sector. En el seu dia, un dels factors que va infravalorar Malthus en les seves prediccions va ser precisament el creixement de terres disponibles per el cultiu. En aquest sentit les praderes als Estats Units, o l'obertura de països amb grans extensions agrícoles com Brasil, van ser "cignes negres" positius (fets imponderables, imprevistos, amb un impacte positiu molt important). En el moment actual, però, la amenaça (per alguns) és la contrària: el canvi climàtic suposarà una climatologia més adversa per els cultius. El fet es que en un sistema tant complex com és el clima, on ni els homes del temps saben si podran encertar amb la previsió per l'endemà, l'escenari és incert i, com qualsevol canvi, el nou escenari comportarà amenaces però també noves oportunitats com el fet de que terres que ara no són aptes per a l'agricultura ho puguin ser en un futur proper.

Es tracta de preocupacions legítimes. No obstant això, el gran factor que determinarà l'èxit en la resposta al repte de la pujada de la demanda agrícola roman en la tecnologia: en el desenvolupament de noves innovacions i tècniques i la difusió generalitzada de la tecnologia ja disponible en països emergents i en vies de desenvolupament on els marges per millorar el creixement de la productivitat agrícola són molt importants. Per a què aquesta difusió tingui lloc, es necessita de grans inversions de capital, i perquè aquestes inversions realment es facin efec-

tives és imprescindible que els països emergents i nacions en desenvolupament enforteixin el seu marc legal i jurídic, donin seguretat a la inversió, lluitin contra la corrupció i la malversació i treballin per afavorir un marc institucional sòlid i robust. Aquestes són les tesis de l'influent llibre de Daron Acemoglu i James Robinson, *Why Nations Fail* (2012), on assenyalen com la clau per a la prosperitat de les nacions és comptar amb un marc institucional inclusiu, que permeti la mobilitat social, la seguretat jurídica i de la propietat privada com a bases per un creixement racional.

L'aplicació i difusió de la tecnologia, i la implementació de polítiques governamentals sensibles. Cal afavorir una nova onada d'innovacions: la clau són els incentius

En els països desenvolupats la tecnologia agrícola està canviant ràpidament, també en països d'ingressos mitjos com el Brasil però que des del punt de vista institucional les coses s'han fet bé. Hi destaca l'ús més general i estès de tècniques vinculades a la biotecnologia que afavoreixen el que es comença a conèixer com a "cultius intel·ligents". Poc a poc, a part de la modificació genètica, la revolució digital, i el seu impacte transversal en tots els subsectors i indústries del sector agrícola, també s'ha convertit en una font creixent de productivitat i valor en el sector. Són mostres del que diem que si les coses es fan bé, i som capaços de protegir i defensar la propietat com a eix fonamental per establir uns incentius que afavoreixin la acumulació de capital i la innovació, el cert és que estem en disposició d'afrontar els reptes de futur amb solvència i confiança.

Amb tot, aquesta tecnologia tindrà un impacte reduït sinó som capaços d'implementar-la amb caràcter general. L'èxit d'Internet, per posar només un exemple, no està en la seva invenció que també, sinó en la extensió i els usos que cada dia som capaços de fer amb Internet gràcies aquesta creixent adaptació de la tecnologia. Això mateix passa en el cas de les innovacions agrícoles. Per això, insistim, el creixement de la producció agrícola va de la mà de l'enfortiment institucional d'aquells països que encara arrossegueuen una baixa dotació de capital per hectàrea i on el marge per el creixement és més gran. Això també inclou que aquests països siguin capaços d'invertir en bones infraestructures i de generar un meta mercat favorable a la inversió i la creació de riquesa.